

► **Eerste publicatie over koperslagers en smederijen in Gilze en Rijen**

De oude hoefsmid als voorloper van de dierenarts

Een beschrijving van het oude ambacht van de smid in Gilze en Rijen is net verschenen. Schrijver Walter de Vet kon putten uit het archief van zijn vader.

Berry van der Heijden
Gilze

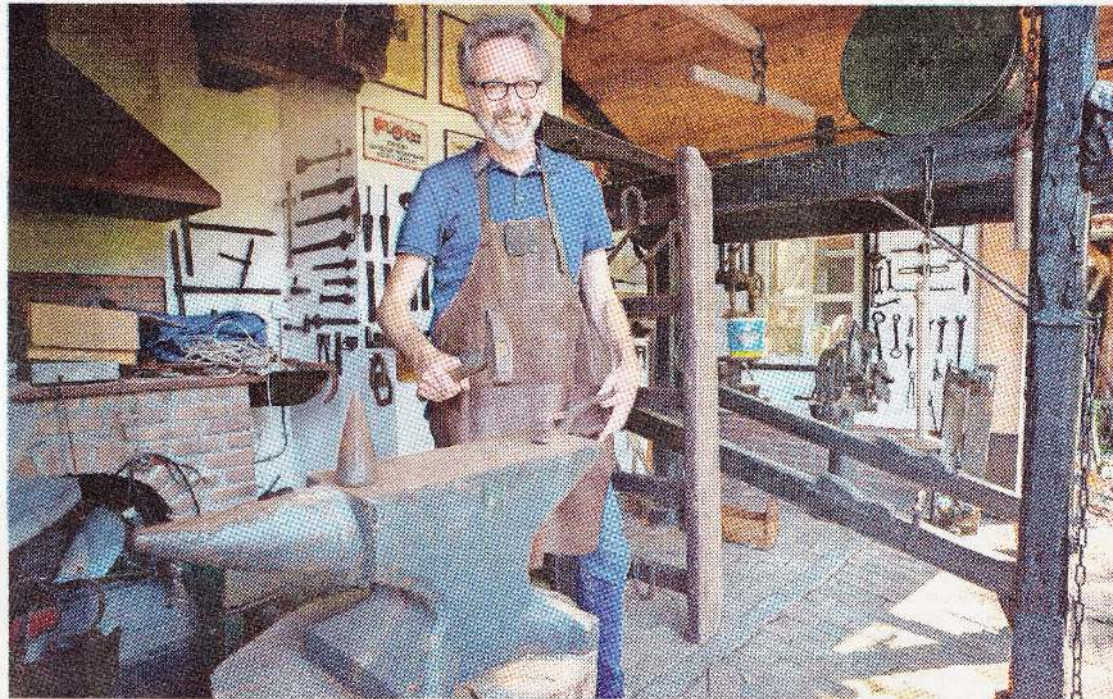
Toen vrijwilligers van heemkring Molenheide hun smidse bouwden met museale stukken van diverse smederijen, ontstond de vraag: is dat bijna verdwenen oude ambacht in Gilze en Rijen al eens goed beschreven? Walter de Vet zocht in het archief van zijn vader en speurde verder.

En zo ligt er een themanummer 'Koperslagers en smederijen' in De Mulder van Heemkring Molenheide. In 34 pagina's beschrijft Gilzenaar Walter de Vet de hele smederij vanaf de eerste hamer die klonk. Hoewel, hij moest zich beroepen op schriftelijke bronnen. De vroegste verwijzingen naar smeden in Gilze en Rijen dateren uit de 17de eeuw.

Startpunt was het archief dat De Vet geërfd heeft van zijn vader. Een levenswerk met historische informatie en publicaties over bijna alles wat ooit leefde en was in Gilze en Rijen. „Ik vond stukken over molenaars, leerlooiers, riedekkers. Maar over smeden en koperslagers niet zo veel.”

Oud beroep

De Vet was verrast over wat met googelen allemaal te vinden is. Hij schat dat een derde van het boekje niet over Gilze en Rijen gaat, maar over wat de smid en koperslager deden. En dat is heel wat meer dan alleen hoefijzers smeden en aanbren-

▲ Walter de Vet in de nagebouwde smidse.

FOTO: JUIJDE VAN BELKOWIJK / IFFROS

“**Hoefsmeden gaven vaak advies over dieren**”

– Walter de Vet

gen, het maken van materialen als deurhengsels of het kloppen van potten en pannen.

Het ambacht van smid is een heel oud beroep. Het eerste schriftelijke bewijs van een smid in de gemeente was dat van Nicolaas Michielsens die in 1654 een ijzeren klok in de kerktoeren van Rijen moest repareren.

In Gilze is een dorpsrekening uit 1671, waarin een afrekening staat aan de smid voor deurhengsels en duimen (waar de hengsel inhangt). „Deze Jan Jansen van Son was ook schepen. Hij was van goede komaf, want twee van zijn dochters werden begin in Breda.”

Smid was een ongezond beroep vanwege het hete vuur, de damp van de kolen en dan nog het voortdurend hameren op ijzer dat de meesten op hogere leeftijd doof maakte. Toch bleven soms generaties achter elkaar het vak uitoefenen. „De familie Van Son later Van Zon zelfs driehonderd jaar.”

Advies

Nieuw was voor De Vet dat de smeden lange tijd ook een soort dierenarts waren. „De eerste echte dierenartsen kwamen pas na 1860. Voor die tijd en lang daarna nog vroegen boeren vaak advies bij de hoefsmid. Die

ging vaak met dieren om en maakte ook wel wonden open en brandde ze dicht”, vertelt De Vet.

Bijzonder vond hij ook te ontdekken dat maar weinig boeren paarden hadden. „Paarden waren duur, maar de belangrijkste reden was dat tussen 1600 en 1800 de regio geteisterd werd door oorlogen. Soldaten namen altijd de paarden mee. Het bezit van ossen als trekdieren was veiliger.”

De smeden deelden gereedschap omdat het anders veel te duur werd.

De ouderwetse dorpsmid bestaat niet meer bestaat in de gemeente. Wel zijn in Gilze en in Rijen nog twee hoefsmeden actief.